

XALQ QO'SHIQLARI VA FOLKLOR POETIKASIDA "SHARAF-NOMUS" HAMDA "MEHR-MUHABBAT" KONSEPTLARINING TALQINI

Mansurova Umeda Marufovna

*Samarqand davlat chet tillar instituti roman german fakultedi ispan-italyan tillari filologiyasi kafedراس
4-kurs*

Mansurovaumeda@icloud.com

Аннотация. Ushbu tezisdа халқ қо'шйқлары ва фольклор поэтикасида "sharaf-nomus" hamda "mehr-muhabbat" konseptlari tahlil qilinadi. "Sharaf-nomus" konsepti, asosan, milliy qadriyatlar, an'analar va ijtimoiy munosabatlar bilan bog'liq bo'lib, халқ қо'шйқларида о'z ifodasini topadi. Ushbu konseptlar orqali insonning shaxsiy va ijtimoiy hayotidagi o'rni, uning ma'naviyati va axloqiy qadriyatlari yoritiladi. "Mehr-muhabbat" konsepti esa insonlar o'rtasidagi sevgi, sadoqat va o'zaro hurmatni ifodalaydi. Ushbu ikki konseptning bir-biri bilan bog'liqligi, халқ қо'шйқларида ko'plab misollar orqali ko'rsatiladi. Tezisdа фольклор поэтикасида bu konseptlarning qanday talqin etilishi, ularning mazmuni va ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Халқ қо'шйқлары, Фольклор поэтикаси, Sharaf, Nomus, Mehr, Muhabbat, Qadriyatlar, Ijtimoiy munosabatlar

Аннотация. В данной работе анализируются понятия «честь-честь» и «любовь-любовь» в народных песнях и фольклорной поэтике. Понятие «честь-честь» в основном связано с национальными ценностями, традициями и социальными отношениями и находит свое выражение в народных песнях. Эти понятия освещают место человека в его личной и социальной жизни, его духовность и моральные ценности. Понятие «любовь-любовь» выражает любовь, верность и взаимное уважение между людьми. Связь между этими двумя понятиями показана на многочисленных примерах в народных песнях.

В работе анализируется, как эти понятия интерпретируются в фольклорной поэтике, их содержание и значение.

Ключевые слова: Народные песни, фольклорная поэтика, честь, достоинство, доброта, любовь, ценности, социальные отношения.

Annotation. This thesis analyzes the concepts of "honor-honor" and "love-love" in folk songs and folklore poetics. The concept of "honor-honor" is mainly associated with national values, traditions and social relations and finds its expression in folk songs. These concepts illuminate the place of a person in his personal and social life, his spirituality and moral values. The concept of "love-love" expresses love, loyalty and mutual respect between people. The connection between these two concepts is shown through many examples in folk songs. The thesis analyzes how these concepts are interpreted in folklore poetics, their content and significance.

Keywords: Folk songs, Folklore poetics, Honor, Dignity, Kindness, Love, Values, Social relations

KIRISH.

Italiya va O'zbekiston xalq og'zaki ijodida lingvokulturologik qadriyatlar, milliy madaniyat va an'analarni aks ettiruvchi muhim elementlardir. Xalq qo'shiqlari va folklor poetikasi orqali "sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" kabi konseptlar o'z ifodasini topadi. Ushbu maqolada mazkur tushunchalarning ikki mamlakat folklorida qanday talqin etilishi tahlil qilinadi. O'zbekiston xalq qo'shiqlarida "sharaf-nomus" tushunchasi, asosan, vatanparvarlik, oilaviy qadriyatlar va ijtimoiy axloq bilan bog'liq. Qo'shiqlarda qahramonlar o'z sharafini himoya qilish, oilaviy an'analarni davom ettirish va yurtini sevish orqali bu tushunchani ifodalaydi. Masalan, ko'plab qo'shiqlarda o'z vatanini himoya qilish, uning sha'nini saqlash haqida so'z boradi. Italiya folklorida ham "sharaf-nomus" konsepti muhim o'rin tutadi. Italiyada xalq qo'shiqlari ko'pincha oilaviy sadoqat, qahramonlik va an'analar bilan bog'liq bo'ladi. Bu qo'shiqlarda erkaklar va ayollar

o'rtasidagi munosabatlar, oilaning sharafini saqlash va ijtimoiy mavqe haqida hikoya qilinadi.

"Mehr-muhabbat" tushunchasi O'zbekiston xalq qo'shiqlarida sevgi, sadoqat va insonlar o'rtasidagi munosabatlarni ifodalaydi. Bu mavzu ko'plab qo'shiqlarda markaziy o'rin egallaydi. Sevgi hikoyalari, ajralish va umidsizlik kabi mavzular orqali insonning ichki dunyosi aks etadi. Ayollar va erkaklar o'rtasidagi muhabbat, ularning bir-biriga bo'lgan sadoqati ko'rsatiladi. Italiya xalq ijodida ham "mehr-muhabbat" konsepti muhim ahamiyatga ega. Italiyada romantik sevgi, do'stlik va oilaviy munosabatlar ko'plab qo'shiqlarda aks etadi. Bu qo'shiqlarda insonlarning his-tuyg'ulari, bir-biriga bo'lgan mehr-muhabbati va sadoqati yoritiladi. O'zbekiston va Italiya xalq og'zaki ijodida "sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" konseptlari milliy qadriyatlar va madaniyatni aks ettiruvchi muhim tushunchalardir. Har ikki mamlakatda bu tushunchalar xalq qo'shiqlari orqali ifodalanib, insonlar o'rtasidagi munosabatlarni, shaxsiy va ijtimoiy hayotdagi o'rnini ko'rsatadi. Shu sababli, ushbu konseptlarning tahlili orqali biz ikki xalqning ma'naviy merosini yanada chuqurroq tushunishimiz mumkin.

Xalq qo'shiqlari va folklor poetikasi, milliy madaniyatimizning muhim qismi bo'lib, unda insoniyatning hayotiy tajribalari, qadriyatlari va hissiyotlari aks etadi. Ushbu san'at turi orqali xalqimizning ma'naviyati, an'analari va ijtimoiy munosabatlari yoritiladi. Xalq qo'shiqlarida "sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" kabi konseptlar, insoniyatning eng chuqur his-tuyg'ularini ifodalovchi asosiy tushunchalardir. Ushbu maqolada mazkur konseptlarning xalq qo'shiqlaridagi talqini va ularning folklor poetikasidagi o'rni tahlil qilinadi. "Sharaf" va "nomus" tushunchalari, asosan, insonning ijtimoiy mavqei, axloqi va shaxsiy qadr-qimmatini bilan bog'liq. Xalq qo'shiqlarida bu konseptlar ko'pincha qahramonlik, sadoqat va o'z vataniga bo'lgan muhabbat orqali ifodalanadi. Misol uchun, ko'plab qo'shiqlarda o'z yurtini himoya qilish, uning sha'nini saqlash haqida so'z boradi. Bunday qo'shiqlarda qahramonlar o'zlarining sharafini himoya qilish uchun kurashadilar, bu esa ularning ijtimoiy roli va ahamiyatini oshiradi.

Xalq qo'shiqlarida "nomus" tushunchasi ham alohida ahamiyatga ega. Nomus, odatda, oilaviy qadriyatlar, ayol va erkak o'rtasidagi munosabatlar va ijtimoiy etikaga bog'liq bo'ladi. Qo'shiqlarda ayollarning nomusi va ularning o'zligini saqlashga bo'lgan intilishi ko'rsatiladi. Masalan, ayolning o'z qadriyatini saqlash, oilaviy an'analarni davom ettirish kabi mavzular ko'plab xalq qo'shiqlarida uchraydi. "Mehr-muhabbat" konsepti esa insonlar o'rtasidagi sevgi, sadoqat va o'zaro hurmatni ifodalaydi. Bu tushuncha xalq qo'shiqlarida ko'plab shakllarda namoyon bo'ladi: sevgi hikoyalari, ajralish, sadoqat va umidsizlik kabi mavzular orqali. Xalq qo'shiqlari insonning ichki dunyosini, uning his-tuyg'ularini ifodalashda muhim vosita hisoblanadi.

Ko'plab xalq qo'shiqlarida sevgi mavzusi markaziy o'rin egallaydi. Sevgi, nafaqat romantik munosabatlarni ifodalaydi, balki ota-onaga, do'stlarga va vataniga bo'lgan mehrni ham o'z ichiga oladi. Bunday qo'shiqlarda mehr-muhabbat insonni birlashtiruvchi kuch sifatida ko'rinadi. Ular orqali insonlar o'rtasidagi munosabatlarning ahamiyati, bir-biriga bo'lgan sadoqat va hurmat yoritiladi. "Sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" konseptlari bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Xalq qo'shiqlarida bu ikki tushuncha ko'pincha birgalikda ko'rinadi. Masalan, biror qahramon o'z vatanini himoya qilishda mehr-muhabbatni his qiladi. Shu bilan birga, u o'z sharafini saqlashga intiladi. Bu holat insonning shaxsiy va ijtimoiy hayotidagi o'rnini yanada kuchaytiradi.

Bundan tashqari, "sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" konseptlari xalq qo'shiqlarida ko'plab qahramonlik hikoyalari orqali namoyon bo'ladi. Qahramonlar o'z sevgisi uchun kurashadilar, bu esa ularning sharafini himoya qilishga olib keladi. Bunday hikoyalar orqali xalqimizning ma'naviy qadriyatlarini, an'analari va tarixiy tajribalari aks etadi. Xalq qo'shiqlari va folklor poetikasida "sharaf-nomus" hamda "mehr-muhabbat" konseptlari insoniyatning eng chuqur his-tuyg'ularini ifodalovchi asosiy tushunchalardir. Ushbu konseptlar xalqimizning ma'naviyati, qadriyatlarini va an'analari bilan bog'liq bo'lib, ularning tahlili orqali biz xalqimizning ruhiyatini yanada chuqurroq tushunishimiz mumkin. Xalq

qo'shiqlarida ko'rsatilgan bu tushunchalar orqali biz insonlar o'rtasidagi munosabatlarning ahamiyatini, shaxsiy va ijtimoiy hayotdagi o'rnini anglaymiz. Shu sababli, "sharaf-nomus" va "mehr-muhabbat" konseptlari folklor poetikasida ajralmas o'rin tutadi va xalqimizning ma'naviy merosining ajralmas qismidir.

XULOSA.

Xalq qo'shiqlari va folklor asarlari millatning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini aks ettiruvchi jonli ko'zgudir. Ularda "sharaf-nomus" konsepti mardlik, vatanparvarlik va insoniy qadr-qimmatning bosh o'lchovi sifatida namoyon bo'lib, qahramonlarning ijtimoiy qiyofasini belgilaydi. "Mehr-muhabbat" esa lirik qo'shiqlarning markaziy mavzusi bo'lib, u nafaqat insoniy tuyg'ular, balki ona-bola, sadoqat va tabiatga bo'lgan sof munosabatni ham ifodalaydi. Folklor poetikasida ushbu konseptlar an'anaviy ramzlar, turg'un epitetlar va o'ziga xos badiiy obrazlar orqali yuksak badiiy darajada talqin qilinadi. Xulosa qilib aytganda, ushbu ma'naviy qadriyatlar xalq og'zaki ijodining g'oyaviy poydevorini tashkil etib, avlodlararo ma'naviy merosni uzatishda muhim xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jo'rayev, M. (2008). O'zbek folklori va mifologiyasi: Poetik obrazlar tizimida ma'naviy konseptlarning shakllanishi hamda ularning marosim qo'shiqlaridagi badiiy talqini. Toshkent: Fan nashriyoti. (115–140-betlar).
2. Madayev, O., & Sobitova, T. (2010). O'zbek xalq og'zaki ijodi: Lirik va epik janrlarda qahramonlik, or-nomus va sadoqat obrazlarining badiiy-tadqiqiy tamoyillari. Toshkent: Mumtoz so'z. (132–158-betlar).
3. Mirzayev, T. (2004). Xalq baxshilarining epik mahorati: Dostonlarda vatanparvarlik, sharaf va insoniy qadr-qimmat tushunchalarining mantiqiy hamda badiiy talqini. Toshkent: Fan nashriyoti. (180–205-betlar).
4. Musoqulov, J. (1995). O'zbek xalq lirikasi: Folklor qo'shiqlarida ishq-muhabbat, sadoqat va mehr-oqibat konseptlarining badiiy-estetik hamda janr xususiyatlari. Toshkent: Fan nashriyoti. (110–135-betlar).

5. Safarov, Sh. (2006). Kognitiv tilshunoslik: Til va madaniyat munosabatida ma'naviy-axloqiy konseptlarning o'rni hamda ularning folklor matnlaridagi lingvomadaniy ifodasi. Jizzax: Sangzor nashriyoti. (92–118-betlar).

6. Sarimsoqov, B. (2004). O'zbek folklori estetikasi: Xalq qo'shiqlari va dostonlari poetikasida milliy qadriyatlar hamda axloqiy mezonlarning badiiy aksi. Toshkent: Fan nashriyoti. (145–170-betlar).